

RĂSCOALELE ȚĂRĂNEȘTI DIN BIHOR (VARA ANULUI 1949) – ÎNTRE REALITATE ȘI PROPAGANDĂ

Gabriel MOISA*

THE PEASANT UPRISINGS FROM BIHOR COUNTY (THE SUMMER OF 1949) – BETWEEN REALITY AND PROPAGANDA

Rezumat

This study proves once again that the totalitarian regime of Romania, like other regimes of this kind, controls in an efficient way and to its own benefit the entire national press. It was used on a large scale as a means of propaganda, aiming to mask the truth and provided it in a distorted way to the public. At that time, the written press was one of the most efficient means of indoctrination and the communist regime used it in the most efficient way.

Cuvinte cheie: peasant uprising, Bihor, reality, propaganda

În ciuda evenimentelor extrem de sângeroase petrecute în mai multe așezări rurale din județul Bihor, propaganda oficială trecea sub tăcere aceste revolte sau le schimba sensul, astfel încât opinia publică să nu fie informată asupra adevăratelor dimensiuni ale nemulțumirilor țărănești și să descopere varianta oficială asupra acestora. Presa, principalul instrument de propagandă aflat în mâna puterii comuniste, a reflectat o cu totul altă realitate, una în care întreaga societate se solidarizează în lupta de clasă împotriva chiaburului pentru apărarea principiilor socialiste. În timp ce sute de țărani se adunau în fața Comitetelor Provizorii din comune, înarmați cu coase și furci, cerând „pâine” și strigând lozinci anticomuniste, ziarul vremii alocu ample relatări despre întrecerile dintre plase, despre producția de recoltă și despre performanțele obținute la seceriș. În condițiile în care, pe parcursul întregii luni iulie 1949, țăranii bihoreni au refuzat să iasă la batoze, în ziarul *Crișana* din 2 august 1949 se anunță, cu mare aplomb, „că în județul Bihor s-au secerat, până în prezent, 88.9% din suprafețele cultivate cu grâu... Campania de seceriș este aproape gata în cea mai mare parte a județului. Până în seara zilei de 30 iulie, în plășile Săcuieni, Sălard și Marghita secerișul fusese terminat pentru toate păioasele”¹. În realitate lucrurile erau departe de adevăr. Când ziarul vorbea despre aceste „realități comuniste” revoltele țărănești cunoșteau apogeul. Fiecare număr al oficiosului orădean venea să mobilizeze marea masă de oameni pentru „întărirea luptei de clasă”, pe parcursul întregii campanii agricole de vară eludându-se orice referire la acțiunile de rezistență împotriva colectivizării satelor românești, cel mult, câte un articol vine să amintească despre „demascarea unor elemente chiaburești”.

Totuși, în documentele interne ale partidului lucrurile stăteau puțin diferit. În *Raportul de activitate pe intervalul de timp de la 1 aprilie–30 iunie 1949* al Partidului Muncitoresc

* conf. univ. dr., Universitatea din Oradea, email: gabimoisa@hotmail.com

¹ *Crișana*, nr.178/2 august 1949, p.1.

Român, organizația județeană Bihor, se arată că „starea de spirit la sate, în general, este agitată și în special se discută problema secerișului și a treierișului. Acestea, la influența chiaburimii care atacă cu dârzenie”. Documentul era însă de uz intern și el trebuia să semnaleze fenomenul mai aproape de dimensiunea sa reală astfel încât să se poată lua măsurile care se impuneau.

În totală contradicție cu realitățile din teren, pe parcursul lunii iunie ziarul *Crișana* alocă ample relatări despre mobilizările sătenilor în campania agricolă de vară, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Astfel, lucrările agricole erau susținute de o campanie mediatică menită a distra atenția opiniei publice de la „zvonorile” lansate în legătură cu plata în bani a treierișului. Citind printre rânduri, se puteau surprinde, de fapt, marile probleme cu care se confruntau autoritățile comuniste în lumea rurală. Cotidianul *Crișana* aducea ample note de mobilizare, care, prin puterea exemplului, trebuia să fie percepute ca atare. Fiecare nou număr alocă spații întinse articolelor de propagandă. În cele opt pagini ale ziarului *Crișana* din 1 iunie 1949 se regăsesc nu mai puțin de șase articole scrise cu același scop și având aceeași temă: „Cum decurg pregătirile pentru campania de treieriș” se întreba unul dintre acestea. Răspunsul venea senin susținându-se că „până la 10 iunie trebuie reparate toate batozele” în vederea realizării unei producții record. Urmău alte vești optimiste, precum aceea că „în toate plasele județului Bihor au avut loc instalarea comisiilor de organizare a cooperațiilor”. Aflăm din paginile aceluiși ziar și informații despre „activitatea organizației de bază PMR de la SMT Săcueni”, care era una remarcabilă de vreme ce toate tractoarele și mașinile agricole fuseseră deja pregătire pentru seceriș. Același număr făcea și apologia muncii voluntare, aducând drept exemplu realizările „țăranilor muncitori din Vărzarii de Jos au construit un drum nou prin muncă voluntară”.

Următoarele numere ale cotidianului local, în limba română, cuprind, de asemenea, relatări despre realizările și depășirile Planului de Stat. Un factor psihologic important îl reprezintă și prezentarea ca exemplu negativ a acelor comunități care nu reușesc să se înscrie în media pe județ în campania agricolă. Aflăm astfel că „cu plivitul a rămas în urmă plasa Centrală și mai ales Salonta”, iar „în ceea ce privește prășitul Plasa Centrală și Salonta a avut o atitudine nesănătoasă, de tânjeală”². Expunerea publică a nerealizărilor din aceste zone trebuia să aibă drept scop mobilizarea întregii comunități locale în vederea îndeplinirii sarcinilor partidului. Campania din iunie 1949 pentru treieriș presupunea, în primul rând, adunarea numărului necesar de batoze de la săteni, care să permită efectuarea cu succes a acestei activități. Cum cei mai mulți dintre proprietarii de batoze erau catalogați drept chiaburi, pentru a-i discredita și a-i determina să accepte cerințele Comitetelor Provizorii se înmulțesc atacurile la adresa acestora. Aceștia sunt aspru înfierăți prin paginile ziarelor întrucât, se spunea, „chiaburimea ca și în celelalte campanii caută să pună bețe în roate, să saboteze măsurile pregătitoare pentru treieriș”. Unul dintre proprietarii de batoză vizați a fost și Adam Saveta, din Fughiu, care ar fi săvârșit un păcat capital dezmembrând batoza astfel încât să nu fie pusă la dispoziția noilor autorități și a sabota astfel producția agricolă a tânărului stat comunist român. „Adam Saveta, din comuna Fughiu, aprigă dușmancă a regimului democratic și țăranimii muncitoare, proprietară a unei batoze, a desfăcut mașina a ascuns piesele prin grădină, lăsând să fie acoperite de buruieni, să ruginească”³, astfel încât a făcut imposibilă derularea în bune condiții a campaniei agricole. Acesta era și un mod de a justifica întârzierile cu care se confruntau cei din plasa Centrală, așa cum am văzut mai sus fiind o justificare cât se poate de comodă și de utilă.

În fapt, nevoiți să predea autorităților comuniste mașinile agricole pe care le cumpăraseră cu atâta trudă, fără nici o despăgubire, țăranii au decis în numeroase cazuri să le dezmembreze și să ascundă piesele prin grădini sau să le abandoneze pradă intemperiilor, astfel încât să se deterioreze. Așa este cazul semnalat în Chijic, din comuna Chijic, plasa Tileagd, unde Chirila Ileana, proprietară a 20 de ha teren arabil, a unui tractor și a unei batoze, era acuzată în paginile cotidianului *Crișana* că a împărțit cele 20 de hectare rudelor, iar „tractorul și batoza le-a lăsat în ploaie, părțile lemnoase putrezind

² *Ibidem*, nr. 125/1 iunie 1949, p. 1.

³ *Ibidem*, nr. 133/10 iunie 1949, p. 4.

complet, iar părțile fieroase au ruginit”⁴. Articolul amintea că, deși i s-a pus în vedere de către comisia comunală de însămânțări să le repare, aceasta nu a făcut acest lucru, motiv pentru care i s-au încheiat „acte de dare în judecată la legea sabotajului”⁵.

Actele de sabotaj erau ample prezentate și din ce în ce mai des. Astfel, era semnalat faptul că orezarul Avram Ioan nu a inundat terenul însămânțat astfel încât orezul să poată fi cultivat și crește în bune condiții, iar chiaburii sectanți din Orvișele ar fi îndemnat țărănimia să nu lucreze pământul. La rândul său, chiaburul Ileana Popovici, din Vârciorog, refuză să predea cota de porumb, motiv pentru care urmau să i se încheie acte de trimitere în judecată pentru sabotaj. Evenimente de acest gen erau însăilate număr de număr în cotidienele orădene, ceea ce arăta, până la urmă, faptul că lumea satului nu răspundea adecvat comandamentelor venite dinspre structurile comuniste și cele de represiune.

Răzbate din ce în ce mai mult și foarte clar ura împotriva țărănimii înstărite, motorul dezvoltării lumii rurale decenii la rând. Luările de poziții împotriva acesteia sunt extrem de dure. „Chiaburimea, în dușmănia ei față de regimul democratic, recurge la fel și fel de uneltiri, însă aceste uneltiri se lovesc de lupta dârză a țărănimii sărace și mijlocașe”⁶, se subliniază într-unul dintre articolele din presa vremii. Ideea luptei de clasă trebuia amprentată definitiv în spațiul lumii rurale și introdusă cât mai curând posibil, prin propagandă, evident, în satul bihorean. Erau date și exemple negative în acest sens. Prototipul celui împotriva căruia trebuia aruncat oprobiul era oferit, alături de discursurile oficiale, cu predilecție în presă. Unul dintre aceștia era Dumitru Mihai, zis Ciuhandru, proprietar a 50 de hectare de pământ, a unei mori, a unui gater și a nu mai puțin de 3 case. Cel mai grav era însă faptul că „din cele 28 de oi, nu declară decât 8”, eludând astfel obligațiile către stat și devenind în acest fel un sabotor bun de dus la canal. Aceeași *Crișana* exulta însă deoarece vigilența țărănimii sărace a fost cea care l-a demascat pe Dumitru Mihai. Demascarea *sabotorului* a fost făcută de către „tovarășul Sărăcuț Ștefan”. În fapt, prin prezentarea unor astfel de exemple nu se făcea altceva decât să se încurajeze turnătorii, văzută ca un lucru pozitiv și onest în contextul desenării artificiale a unei presupuse lupte de clasă existente în lumea satului.

Lucrurile mergeau însă și mai departe, recurgându-se și la înscenări. Un asemenea caz s-a întâmplat în Sălard, unde primarul, „care e membru de partid și pe care Partidul l-a învățat să fie cinstit, bun gospodar, vigilant și să lupta împotriva chiaburimii, să apere interesele țărănimii”⁷, a acceptat să primească de la un chiabur suma de 300 lei, în schimbul predării cotei de porumb și lapte. Primarul a luat banii, după care a anunțat organele fiscale. În urma acestui fapt, primarul a „scris un articol la gazeta de perete în care e demascată uneltirea”⁸. Gazeta de perete era locul în care faptele chiaburilor considerate reprobabile erau popularizate astfel încât comunitatea să i-a la cunoștință despre cele întâmplate. Dincolo de asta însă, informarea prin intermediul gazetei de perete producea și o anumită timorare a locuitorilor fiindu-le sugerată opțiunea pe care o au de făcut în situații similare. În plus, aceasta putea constitui și o amenințare pentru imaginea fiecăruia dintre săteni obișnuți cu o viață cinstită, onestă, de neconceput a fi mediatizată prin intermediul gazetei ca una aflată în afara normelor sociale.

Instituția gazetei de perete era larg răspândită, iar autoritățile acordau un rol important acesteia, tocmai datorită eficienței sale. Acest fapt este reliefat și de desele semnalări legate de necesitatea existenței sale în fiecare localitate. Într-un articol din 9 iunie 1949 al cotidianului *Crișana*, intitulat „Mai multă atenție pentru gazeta de perete”⁹, se preciza că gazeta de perete „este una dintre cele mai însemnate mijloace de educare și mobilizare a maselor”¹⁰, referire evident la pericolele care pândeau comunitatea în cazul în care nu se supuneau noii organizări a societății românești.

⁴ *Ibidem*, nr. 139/17 iunie 1949, p. 4.

⁵ *Ibidem*.

⁶ *Ibidem*, nr. 130/7 iunie 1949, p. 3.

⁷ *Ibidem*, nr. 132/9 iunie 1949, p. 4.

⁸ *Ibidem*.

⁹ *Ibidem*, nr. 132/9 iunie 1949, p. 5.

¹⁰ *Ibidem*.

Luna iulie cunoaște, așa cum am văzut, cele mai ample revolte țărănești anticomuniste din Bihor. Cu toate acestea, presa locală nu pomenește nimic din cele întâmplate, despre dimensiunea represaliilor și numărul victimelor. Se trece sub tăcere totală orice manifestație cu caracter anticomunist și despre execuțiile publice ale capilor revoltei. În schimb, paginile ziarelor abundă în relatări propagandistice despre producțiile excepționale de grâu, despre entuziasmul țăranilor de prin sate convocați la muncile voluntare și despre receptivitatea sătenilor la noua ideologie comunistă. Părea că totul se desfășoară în cadrul unei comuniuni dinainte înțelese și în cadrul căreia nu exista nici măcar un semn de nemulțumire și asta chiar în timpul derulării revoltelor.

Astfel, în cotidianul *Crișana* din 23 iulie 1949, regăsim un amplu articol despre felul în care acționează agitatorii în comuna Tăuteu, plasa Marghita. Astfel, se spune acolo, „în dreptul primăriei comunii Teuteu camionul încetini mersul, apoi opri. Din el coborâseră 4 tovarăși petrecuți fiind de cântecele celorlalți cari... așteptau ca mașina să pornească mai departe și să-i lase și pe ei în comunele destinate, să ducă cuvântul de lămurire, să arate și să explice toate înfăptuirile Partidului de avangardă ale clasei muncitoare, în folosul țăranimii muncitoare.... În straie de sărbătoare, bărbați, femei, copii stau unii pe bănci, iar alții în picioare. Muncitorii sosiți pentru agitație s-au amestecat între localnici și le explică legile în favoarea țăranimii sărace și mijlocașe. Anularea și reducerea de impozite, sistemul avantajos de salarizare a muncitorilor agricoli, legile de îngrădire a chiaburimii. Au mai discutat despre vigilență, despre grija ce trebuie să aibă la treieris să nu se risipească niciun bob. La sfârșitul festivității, Internaționala fu intonată cu deosebită însuflețire. În fața căminului au continuat discuțiile întrerupte de festivitate până târziu”¹¹. Avem, iată, creionată o imagine idilică în care agitatorul comunist era așteptat cu brațele deschise și cu multă ardoare de țărani, doar cei săraci și mijlocași, așa cum este subliniat de altfel, avizi de informația emanată de activistul de partid.

Evident că articolul era în mod evident unul propagandistic, menit să ascundă adevărul despre cele cele întâmplate în Tăuteu la 20 iulie 1949, când țăranii s-au revoltat împotriva delegatului comunist venit să prelucreze în cadrul unei ședințe cu sindicatul agricol modul în care urma să se facă treierisul și plata muncii prestate. Cu acest prilej, spiritele s-au încins necesitând intervenția trupelor de Securitate cantonate la Marghita. Forțele represive au intervenit în forță operând 38 de arestări din Tăuteu, Ciutelec și Chiraleu, localități implicate în această revoltă. Că lucrurile au stat așa, iar articolul trebuia să mascheze o realitate voit mascată, o dovedește și raportul special al secretarului județean, Szilagyi F., completat la 21 iulie 1949, referitor la ședința din Tăuteu din 19-20 iulie 1949 și la cele întâmplate acolo. Astfel spunea acesta „în ziua de 19 iulie, seara, la orele 19, s-a ținut o ședință... unde s-a discutat problema securității treierisului, colectărilor și plata la seceris și treieris. Ședința s-a desfășurat agitat, ridicându-se următoarea problemă: Cota impusă chiaburilor este mare și în felul acesta, pe piața liberă țăranii nu vor putea să cumpere grâu, fiindcă grâul este adus numai de chiaburi pe piață. Ședința a luat sfârșit la ora 2.30 dimineața. Dimineața între orele 8-10, au început cetățenii să se adune în fața primăriei și în același timp au tras clopotele, alarmând cetățenii din comună cu lozincile: Nu lăsăm niciun bob de grâu din comună, că murim de foame! Nu avem nevoie la batoaze de oameni de control! Dacă spuneți că pământul este a celor ce-l muncesc, lăsați-le și recolta lor!”¹². Exemplele similare există pentru fiecare moment al răscoalei țărănești, dar care, inclusiv prin intermediul presei propagandistice, încercau să ascundă adevărul.

Foarte interesant este un alt aspect, care demonstrează faptul că presa dorea mascarea adevărului. Este vorba despre o anume tipologie a aparițiilor din presă pe marginea realităților agricole bihorene din vara anului 1949. În iunie 1949, când lucrurile nu degeneraseră încă, presa locală dezbată în primul rând chestiunea chiaburului sabotor, gata să se interpună în calea bunăstării generale, pentru ca, începând cu mijlocul lunii iulie 1949 aceiași chiaburi să fie înfierăți, utilizându-se un limbaj violent, în peste 30 de

¹¹ *Ibidem*, nr. 170/23 iulie, p. 7.

¹² AN-DJ Bh, *fond Comitetul Județean Bihor al Partidului Comunist Român, dosar 471/1949*, f. 199-200; - apud Aurel Brazdă, *Augustin Țărăru, op. cit.*, p. 524-528.

articole. Toate vorbeau deja despre trimiterea în judecată a celor care deveniseră „dușmani ai poporului”. Este perioada în care revoltele se derulau cu violență în mai multe zone ale Bihorului și în care avem deja primii arestați, morți și răniți. Trimiterea în judecată era considerată imperios necesară pentru a elimina starea de tensiune din lumea satului generată de chiaburii care se opuneau colectivizării.

Propaganda oficială friza orice realitate. În presa locală nu se găsește nici măcar o singură referire la revoltele care au cuprins satele bihorene în luna iulie 1949. De altfel, nici nu avea cum să se întâmple acest lucru. În România nu mai exista în perioada respectivă presă liberă. Niciun rând nu trădează nemulțumirea muncitorilor de la batoze obligați să primească plata muncii lor în bani sau a celor care erau obligați să-și treiere grâul la arie. Mai mult, relatările din paginile edițiilor din iulie reflectă entuziasmul acestora față de noile dispoziții ale comuniștilor. În timp ce satele bihorene erau împânzite de soldați, securiști și milițieni și supuse tirului de mitraliere, reporterii ziarului *Crișana* păreau mai degrabă preocupați, spre exemplu, să relateze cum a fost demascat Bonaciu Petru din comuna Orvișele, „care a început mai târziu secerișul și nici nu se gândește să facă dezmiriștirile”¹³.

În schimb, momentul debutului unei noi activități agricole din campania de vară este amplu reflectat în paginile ziarelor. Fiecare campanie era anunțată pe prima pagină, însoțită de îndemnuri de mobilizare generală pentru realizarea Planului de Stat. În numărul din 1 iulie 1949 a cotidianului *Crișana* se regăsesc nu mai puțin de 7 articole cu aceeași temă, care amintesc despre faptul că a început secerișul, că tractoarele sunt pregătite să înceapă desmirișatul, că recolta se anunță mai bună decât anul trecut etc. Printre aceste ample relatări, care ocupă pagini întregi de ziar, abia prin pagina a patra găsim, într-un colț, câteva mențiuni referitoare la acțiunile unor chiaburi. La loc de cinste sunt și articolele care abundă în procente declarate în ceea ce privește recoltele obținute, chiar dacă în unele comune lucrările respective nici nu au început și nici nu aveau cum să înceapă în condițiile în care țaranii refuzau să iasă la arii, fiind preocupați să realizeze o opoziție față de noile dispoziții care îi dezavantajau cumplit și îi trimiteau spre foamete. Astfel, în condițiile în care țaranii au fost angrenați în tot cursul lunii iulie 1949 în ample acțiuni de rezistență, manifestate prin oprirea batozelor, refuzul de a treiera la arii și de a preda cotele la grâu, este evident faptul că procente date în ziar nu aveau cum să fie reale.

Escamotarea adevărului atinge cote care frizau ridicolul. În numărul din 27 iulie 1949, în paginile 3 și 7 ale oficiului local se anunța cu mult entuziasm că în 26 iulie 1949 a început treieriișul în județul Bihor, iar printre primii care ar fi ieșit la treieriiș ar fi fost țaranii din comunele Batăr, Belfir, Cheșa, Cociuba Mare și Tinca, adică exact zonele în care intensitatea nemulțumirilor a atins cote explozive în zilele respective: „*Carele grele de snopi se îndreaptă cu grabă de pe câmp pe arii. Batozele duduie înfundat învăluite în nori de praf și pleve. Oamenii aleargă harnici să arunce snopii, să care paie, să strângă boabele, care curg aurii și grele din toba batozelor. Pe fețele tuturor țăranilor săraci și mijlocași din aceste comune se citește bucuria că au ajuns să vadă rodul trudei lor*”¹⁴. Realitatea era însă una extrem de dură și contrazicea imaginea idilică semnalată de *Crișana*, întrucât în zilele respective aceste sate s-au răscolat împotriva autorităților, apogeul atingându-l ziua de 29 iulie 1949 și noaptea de 29 spre 30 iulie 1949, când în zonă au avut loc adevărate lupte ale țăranilor cu forțele represive venite să elimine revolta. Ziarul *Crișana* de a doua zi, 30 iulie 1949, semnală senin doar faptul că „*Comitetul Provizoriu din com. Batăr a demascat câțiva sabotori de colectări*”¹⁵, cu ajutorul țăranilor săraci și mijlocași din sat, care ar dori ca cei chiaburi să dispară din localitatea lor. Astfel, se spunea în articol, „*pe măsură ce țărănimea muncitoare se străduiește să îndeplinească planul de recoltare a holdelor de vară, chiaburii din comună se ocupă cu fel de fel de zvonuri dușmănoase la adresa Partidului și Guvernului, pentru a împiedica desfășurarea muncilor în curs. În timp ce Comitetul Provizoriu din comuna Batăr, împreună cu comisia comunală de însămânțări, duce muncă de lămurire pentru aratul miriștilor și începerea treieriișului, chiaburii Cefan Gheorghe cu*

¹³ *Crișana*, nr. 175/29 iulie 1949, p. 4.

¹⁴ *Ibidem*, nr. 173/27 iulie 1949, p. 4.

¹⁵ *Crișana*, nr. 176/30 iulie 1949, p. 7.

18 ha, pământ arabil, Crăciun Gheorghe cu 18 ha, Crăciun Ioan cu 14 ha, Andor Gh. Boiu cu 12 ha, Crăciun Gavril cu 11 ha se adună în casa chiaburului Andor Gavril, unde puneau la cale fel de fel de zvonuri și manevre spre a împiedica țărănimea muncitoare de la desfășurarea muncilor agricole. Manevrelor acestor chiaburi au fost demascate și, în ciuda lor, țărănimea muncitoare din Batăr a început treieriișul pe data de 26 iulie¹⁶. Că lucrurile nu stăteau așa o demonstrează documentele care vorbesc despre dimensiunea revoltei generalizate din această zonă împotriva ordinilor de partid.

Demascarea chiaburilor prin intermediul paginilor ziarelor și a gazetelor de perete era doar un prim pas spre lichidarea lor fizică. În prima fază erau expuși oprobiului public, după care erau automat incluși pe lista neagră a Securității. Din acest moment până la arestarea lor nu mai era decât un singur pas. Într-un articol din *Crișana* apărut în ziua de 15 iulie 1949, intitulat „Înlăturarea chiaburimii din cooperative – o manifestare a luptei de clasă la sate”¹⁷, este dat exemplul din Sânnicolau Român, unde, în cadrul operațiunilor de reorganizare a cooperativei, s-ar fi făcut verificarea tuturor membrilor cooperatori. În acest context, se sublinia în material, au fost găsiți numeroși „dușmani, exploatare ai țărănimii muncitoare. Între acești dușmani ai cooperativei, găsim pe Sav Petru proprietar a 120 jug., Sav Teodor cu 63 jug., Pop Dumitru, Paina Teodor cu câte 60 jug. Alungarea acestora din cooperativă a fost primită cu mare bucurie de țărănimea muncitoare”. Foarte interesant este faptul că nu peste mult timp numele acestora se vor regăsi pe lista persoanelor deportate din Bihor la începutul lunii august 1949. Familia Sav Petru a fost deportată în localitatea Cuza Vodă, județul Constanța, iar perioada de detenție s-a întins între 11 august 1949–11 august 1956¹⁸.

În ciuda faptului că ziarele locale distorsionează adevărul dorind să inducă în opinia publică un curent al unanimității îndreptat împotriva chiaburilor în contextul unei coeziuni generate de ideologia comunistă, în paginile acestora se regăsesc numeroase semnale care atenționează asupra menținerii atenției și „vigilenței comuniste”. Astfel, în ediția din 8 iulie 1949 a ziarului *Crișana* se cere „cât mai multă vigilență în conducerea cooperativelor”¹⁹, iar la 16 iulie 1949 se subliniază necesitatea „întăririi vigilenței la sate”²⁰, în timp ce a doua zi, 17 iulie 1949, era transmis mesajul „pregătirii cu atenție a campaniei de treieriiș”²¹. Desigur că toate acestea erau bine gândite având în vedere tensiunea existentă în satele Bihorului. În paralel, prin satele bihorene sunt trimise echipe de agitatori cu scopul de a-i lumina și îndruma pe toți să lucreze.

Începând cu 24 iulie 1949, în mod surprinzător nu mai găsim în paginile publicațiilor locale nici o referire la pretinsele acțiuni de sabotaj inițiate de chiaburime. Era perioada în care lumea satelor era cuprinsă de revolte violente. În perioada de apogeu a acestora, 28, 29, 30, 31 iulie 1949, când ulițele satelor din Bihor erau împânzite de țărânii înarmați cu furci, presa alocă spații ample campaniei de seceriș ce fusese anunțată că a debutat pe data de 26 iulie 1949 și care se desfășura în condiții bune și deplină armonie desprinsă parcă din picturile lui Camil Ressu sau din bucolicele prezentări ale artei realismului socialist de mai târziu²². În 27 iulie 1949 aflăm astfel că „în plasa Săcuieni țărânii muncitori au dat drumul la mașinile de treier,.... iar oamenii aleargă harnici să arunce snopii, să care paie, să strângă boabele care curg aurii și grele din toba batozelor. Pe fața tuturor țăranilor săraci și mijlocași din aceste comune se citește bucuria că au ajuns să vadă rodul trudei lor”²³. Scena pare desprinsă din basmele cu zâne, dar lucrurile nu stăteau deloc așa, după cum afirmă și Ștefan Bartoș într-o declarație dată la 8 august 1949 în fața organelor de anchetă. Acesta scria la 8 august 1949 că „miercuri seara (27 iulie 1949 n.n. G.M.), femeile muncitoare de la batoze au insistat deja să primească plata în grâu și nu în bani. Joi dimineața, și Șorban

¹⁶ *Ibidem*, p. 7.

¹⁷ *Crișana*, nr. 163/15 iulie 1949, p. 2.

¹⁸ Aurel Brazdă, Augustin Țărău, *op.cit.* p. 77.

¹⁹ *Crișana*, nr. 157/8 iulie 1949, p. 1.

²⁰ *Ibidem* nr. 164/ 16 iulie 1949, p. 2.

²¹ *Ibidem*, nr. 165/17 iulie 1949, p. 2.

²² Magda Cârnelci, *Artele plastice în România 1945-1989*, Editura Meridiane, București, 2000, p. 13-60.

²³ *Crișana*, nr. 173/27 iulie 1949, p. 3.

Gavril a instigat pe piață femeile ca să nu muncească bărbații lor pentru bani. La ora 11, au început femeile să intre, să se adune în incinta primăriei. Una m-a și lovit peste gură. Femeile l-au bătut pe președintele cooperativei, au spart ușa cooperativei, năvălind în cooperativă²⁴.

În plin proces de lichidare sângeroasă a răscoalelor, ca și cum nimic nu se întâmpla, reporterii ziarului *Crișana* semnalau entuziasmul țăranilor din satele bihorene adunați la arii pentru campania de treieris. Primele pagini din edițiile cotidianului erau împânzite de articole elogioase la adresa muncitorilor care „cu mult avânt lucrează” în campania de recoltare a grâului. În numărul din 2 august 1949 se anunțau și fruntașii în întrecerea socialistă. Cei mai conștiincioși păreau a fi erau țăranii din Săcuieni, unde „88,9% din suprafața cultivată cu grâu și că peste 15% din cereale au fost treerate²⁵”, pentru ca în ziua următoare să fie anunțate realizările celor de la Gospodăria Agricolă de Stat, unde „s-a treerat până în prezent 100% din recoltă²⁶”, insistându-se cu acest prilej pe evidențierea superiorității elementului socialist din agricultură, dar și că „în plasa Centrală campania de treieris și dezmiriștiri se desfășoară cu mult avânt²⁷”. Insistența cu care se dezbătea entuziasmul țăranilor din Săcuieni dorea de fapt să acopere adevăratele realități din această zonă și, în general, din satele județului din zilele respective.

Începând cu 5 august 1949, toate revoltele țărănești au fost înăbușite în urma intervenției în forță a structurilor represive. Execuțiile publice, arestările și evacuarea familiilor instigatorilor au avut darul de a tăia orice nemulțumire. Presa continua în același ton remarcând entuziasmul unanim și spiritul de întrecere socialistă existent între țăranii în contextul muncilor agricole. Astfel, în paginile *Crișanei* din 7 august 1949 aflăm că „țărănimea muncitoare conștientă contribuie la buna desfășurare a campaniei de recoltare și a colectărilor²⁸”, în timp ce „în comuna Sânnicolau de Munte muncitorii agricoli de la batoza nr. 661 au chemat la întrecere pe muncitorii de la celelalte batoze care lucrează în hotarul acestei comune. Și la Cherechiu, muncitorii de la batoză se află în întreceri²⁹”.

Foarte interesant este faptul că această informație se regăsește și într-un buletin informativ întocmit de către Comitetul Județean Bihor al Partidului Muncitoresc Român la 5 august 1949, destinat propagandei, în care se precizează că „muncitorii batozei nr.661 au chemat la întrecere muncitorii de la celelalte două mașini din comună. La fel, muncitorii de la batozele din comuna Cherechiu sunt în întreceri³⁰”. Similitudinea informației ne face să credem că documentul de partid a fost transmis spre publicare cotidianelor locale pentru a se prezenta o realitate deformată, impregnată de ideologie și propagandă.

Convingerea este întărită și existența altor coincidențe de acest fel. Astfel, în același raport din 5 august 1949 se preciza faptul că locuitorii din Ianoșda „au pregătit convoiul cu drapele, flori și lozinci și au plecat la Salonta pentru a preda cota³¹”, pentru ca ziarul *Crișana* din 7 august 1949 să informeze opinia publică asupra faptului că „în comuna Ianoșda, plasa Tinca, țăranii muncitori au alcătuit un convoi sărbătoresc din carele ce au transportat primele cote la centrul de colectare³²”. Același articol face referire la comuna Belfir, unde „cele două batoze aflate la întrecere în ziua de 4 august au izbutit să treere 8.000 kgr, iar în ziua următoare numai până la prânz au treerat câte 7.000 kgr³³”, relatare regăsită și în raportul de partid întocmit la 5 august 1949, care susținea că în comuna Belfir „s-au organizat întreceri socialiste între cele două batoze. Ieri s-a treierat 8.000 kg, azi, până la orele 13 au treerat 7.000 kg. Muncitorii în această comună cântă și muncește³⁴”.

²⁴ AN-DJBh, fond CHBh al PCR, dosar 510/1949, f. 132; – abud Aurel Brazdă, Augustin Țărău, *op.cit.*, p. 421.

²⁵ *Crișana*, nr. 178/2 august 1949, p. 1.

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ *Ibidem*, nr. 179/3 august 1949, p. 1.

²⁸ *Ibidem*, nr. 183/7 august 1949, p. 1.

²⁹ *Ibidem*, p. 1.

³⁰ AN-DJBh, fond Comitetului Județean Bihor al PCR, dosar 472/1949, f 172; – apud Aurel Brazdă, Augustin Țărău, *op.cit.*, p. 546.

³¹ *Ibidem*, p. 547.

³² *Ibidem*.

³³ *Crișana*, nr. 183/7 august 1949, p. 1.

³⁴ *Ibidem*, p. 1.

Informația era strecurată în paginile ziarului *Crișana* la câteva zile după executarea în plină stradă în localitatea Belfir a doi săteni participanți la răscoală, Csak Ladislau și Lorincz Iosif, la 30 iulie 1949³⁵. Articolele nu făceau altceva decât să încerce înlăturarea oricărei umbre de îndoială sau zvon legat de existența revoltelor țărănești în zonele vizate de documentul de partid și de ziarele locale. Tocmai de aceea, articolele din presă fac referire la o pretinsă ambianță bucolică în aceste sate greu încercate altminteri de revolte și represiunile care au urmat.

Presa nu pomenește nimic despre represiune, deportări, crimele care au avut loc, execuțiile publice. Răzbate totuși din paginile acesteia o anumită stare de tensiune remarcată prin articolele referitoare la câteva cazuri despre demascarea unor chiaburi sau despre înlăturarea lor din cooperative. Marea majoritate a acestora se află între cei deportați sau împușcați în timpul represiunii.

Încă o dată se demonstrează faptul că regimul totalitar din România, asemeni altor regimuri de acest tip, controlează eficient și în propriul folos întreaga presă națională. Utilizarea acesteia în sens propagandistic s-a realizat pe scară foarte largă, astfel încât să se realizeze mascarea unui adevăr ajuns distorsionat la urechile marelui public. În vremea despre care vorbim, presa scrisă era unul dintre cele mai eficiente mijloace de îndoctrinare, iar regimul comunist l-a utilizat într-un mod cât se poate de eficient.

³⁵ AN-DJBh, *fond Comitetului Județean Bihor al PCR, dosar 510/1949*, f 172; - apud Aurel Brazdă, Augustin Țărău, *op.cit.*, p. 373.